

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ІРПІНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ»**

Циклова комісія фінансово-економічних та облікових дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора
навчальної роботи

Вікторія СОВА
2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Економіка підприємства»

(назва навчальної дисципліни)

галузь знань

**05 Соціальні та поведінкові науки
07 Управління та адміністрування**

(шифр і назва галузі знань)

освітньо-професійна
програма

**Економіка
Облік і оподаткування
Фінанси, банківська справа та страхування
Маркетинг**

спеціальність

**051 Економіка
071 Облік і оподаткування
072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий
ринок
075 Маркетинг**

відділення

Економічне, підприємництва

(назва відділення)

2024 рік

Робоча програма	«Економіка підприємства» (назва навчальної дисципліни)
для студентів за галуззю знань	05 Соціальні та поведінкові науки 07 Управління та адміністрування
спеціальністю	051 Економіка 071 Облік і оподаткування 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок 075 Маркетинг
освітньо-професійна програма	Економіка Облік і оподаткування Фінанси, банківська справа та страхування Маркетинг

«16» серпня 2024 року, - 20 с.

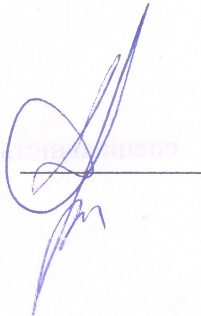
Розробник(и): Лариса ГУРСЬКА, викладач-методист, викладач вищої кваліфікаційної категорії,
Тетяна ЯМКОВА, викладач-методист, викладач вищої кваліфікаційної категорії

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії фінансово-економічних та облікових дисциплін
Протокол від «16» серпня 2024 року № 1

Голова циклової комісії фінансово-економічних та облікових дисциплін

Т. Талько

Схвалено методичною радою коледжу.
Протокол від «16» серпня 2024 року № 1

Голова
Д. Костюк

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітньо-професійна програма, освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма здобуття освіти
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: шифр і назва	Обов'язкова
Розділів – 3	Спеціальності: 051 Економіка 071 Облік і оподаткування 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок 075 Маркетинг Освітньо-професійні програми: Економіка Облік і оподаткування Фінанси, банківська справа та страхування Маркетинг	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 120		2-й
		Семестр:
		3-й
Тижневих годин для денної форми здобуття освіти: аудиторних – 4 самостійної роботи – 3	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	34 год.
		Практичні, семінарські:
		34 год.
		Лабораторні:
		год.
		Самостійна робота:
		52 год.
		Вид контролю:
Підсумкова контрольна робота		

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: для денної форми здобуття освіти – 68/52.

2. Мета навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни «Економіка підприємства» є формування базових знань студентів щодо дії ринкового механізму в різних сферах економіки, вироблення практичних навичок з управління і розвитку підприємницьких структур на засадах інноваційних моделей господарювання, а також виконання комплексних економічних розрахунків для ефективного здійснення господарської діяльності на рівні підприємств.

Перелік компетентностей студентів, що формуються в результаті засвоєння дисципліни:

ОПІ «Економіка»

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 05. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 06. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 08. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

Спеціальні компетентності (СК)

СК 02. Здатність обирати та застосовувати положення нормативно-правових актів для якісного виконання завдань та обов'язків професійної діяльності.

СК 03. Здатність на основі типової методики і знань, розраховувати економічні і соціально-економічні показники суб'єктів господарювання.

СК 07. Здатність виконувати завдання, пов'язані з функціонуванням системи управління суб'єктів господарювання.

СК 08. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів.

СК 09. Здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів господарювання.

СК 10. Здатність виявляти проблеми і пропонувати шляхи їх розв'язання під час аналізу конкретних ситуацій економічного характеру.

ОПП «Облік і оподаткування»

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 06. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 07. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності

Спеціальні компетентності (СК)

СК 01. Здатність аналізувати економічні події та явища з огляду на сучасні теоретичні та методичні основи обліку і оподаткування.

СК 02. Здатність використовувати математичний інструментарій для розв'язання прикладних економічних та оптимізаційних завдань в сфері обліку і оподаткування.

СК 05. Здатність оцінювати результати господарської діяльності підприємств на основі знань сучасних методик аналізу.

СК 07. Здатність перевіряти законність, достовірність, економічну доцільність господарських і фінансових операцій з метою збереження власності, попередження порушень та зловживань.

СК 10. Здатність демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

СК 11. Здатність організовувати власну професійну діяльність, застосовувати знання для розв'язання практичних ситуацій, приймати рішення відповідно до чинного законодавства.

ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 04. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 05. Знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 06. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні компетентності (СК)

СК 06. Здатність складати й аналізувати фінансову звітність.

ОПП «Маркетинг»

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 03. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК 04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 06. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Спеціальні компетентності (СК)

СК 01. Здатність системно відтворювати отримані знання предметної області маркетингу.

СК 02. Здатність виявляти вплив чинників маркетингового середовища на результати господарської діяльності ринкових суб'єктів.

СК 13. Здатність застосовувати основи обліку, оподаткування у маркетинговій діяльності.

3. Передумови вивчення навчальної дисципліни

Дана навчальна дисципліна базується на раніше здобутих результатах навчання таких навчальних дисциплін, як «Правознавство», «Політична економія».

4. Очікувані результати навчання

ОПП «Економіка»

РН 02. Володіти державною та іноземною мовами у професійній діяльності.

РН 03. Здійснювати пошук, збирання, оброблення та аналізування інформації у професійній діяльності.

РН 04. Застосовувати всебічні спеціалізовані емпіричні та теоретичні знання для розв'язання практичних ситуацій.

РН 06. Проявляти ініціативу та підприємливість щодо розвитку підприємства (підрозділу).

РН 08. Використовувати нормативно-правові акти, що регламентують професійну діяльність.

РН 09. Розв'язувати типові спеціалізовані задачі в професійній діяльності.

РН 11. Планувати основні економічні показники підприємства (підрозділу) для підвищення ефективності діяльності.

РН 13. Володіти методами й інструментарієм для виконання управлінських рішень щодо функціонування підприємств (підрозділу).

РН 14. Знаходити оптимальні, обґрунтовані, творчі рішення для розв'язування професійних завдань.

РН 15. Володіти навичками міжособистісної взаємодії, які дають змогу досягати професійної мети.

ОПП «Облік і оподаткування»

РН 01. Знати економічні категорії та закони для розуміння зв'язків, що існують між процесами та явищами в різних економічних системах.

РН 02. Розуміти місце предметної області в загальній базі знань та значення облікової, податкової та статистичної систем в інформаційному забезпеченні користувачів обліковоаналітичної інформації у вирішенні проблем в сфері економічної відповідальності підприємств.

РН 03. Визначати сутність об'єктів обліку і оподаткування для розуміння їх ролі та впливу на результати господарської діяльності.

РН 05. Використовувати математичний інструментарій для розв'язання прикладних завдань у сфері обліку і оподаткування.

РН 08. Формувати й аналізувати фінансову, податкову і статистичну звітність підприємств для визначення показників забезпеченості підприємства ресурсним потенціалом та його ефективного використання.

РН 11. Визначати та аналізувати основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства для виявлення внутрішніх резервів раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

РН 13. Аналізувати особливості функціонування підприємств для здійснення обліку їх господарської діяльності.

РН 15. Володіти державною та іноземною мовами у професійній діяльності.

РН 17. Дотримуватися вимог професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення економічного розвитку України.

РН 19. Здійснювати пошук, збирання, оброблення й аналізування необхідної інформації для розробки або ж удосконалення стратегії професійного зростання у майбутньому.

ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»

РН 03. Знати економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, що існують між фінансовими процесами та економічними явищами.

PH 06. Застосовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності для розв'язання професійних завдань.

PH 07. Застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання й обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

PH 08. Здійснювати пошук, відбір та опрацювання інформації з різних джерел у процесі професійної діяльності.

PH 09. Вміти розв'язувати складні задачі у спеціалізованих сферах професійної діяльності

PH 16. Демонструвати належний рівень знань та постійно підвищувати рівень особистого професійного розвитку.

ОПП «Маркетинг»

PH 01. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи провадження маркетингової діяльності.

PH 02. Володіти державною та іноземною мовами у професійному середовищі.

PH 03. Аналізувати ринкові явища та процеси на основі застосування теоретичних знань і прикладних навичок здійснення маркетингової діяльності.

PH 05. Збирати й аналізувати необхідну інформацію, обчислювати економічні та маркетингові показники, обґрунтовувати управлінські рішення на основі використання необхідного аналітичного й методичного інструментарію.

PH 07. Визначати показники результативності маркетингової діяльності ринкових суб'єктів та їх взаємозв'язки.

PH 08. Використовувати цифрові інформаційні та комунікаційні технології, а також спеціалізовані програмні продукти, необхідні для розв'язання завдань з маркетингу.

5. Критерії оцінювання

Критерії оцінювання знань студентів наведено в додатку до робочої програми навчальної дисципліни.

6. Засоби оцінювання

Контрольні заходи включають поточний, тематичний та підсумковий контроль знань студента. Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських (практичних) занять та у процесі здійснення самостійної роботи у таких формах: експрес-опитування, тести, задачі, реферати, розрахункові роботи, студентські презентації, робота в Інтернет тощо. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі.

7. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Підприємство як суб'єкт господарювання

Тема 1. Підприємство в сучасній системі господарювання

Предмет, завдання науки та методи її вивчення. Зміст і порядок вивчення дисципліни, її зв'язок з іншими предметами навчального плану.

Вимоги до економічних знань фахівців. Посилення ролі кадрів у підвищенні ефективності діяльності підприємств.

Поняття підприємства як первинної ланки виробничої сфери, законодавча база його функціонування. Цілі підприємства. Економічна та соціальна діяльність підприємства. Складові ланки підприємств та їх взаємодія. Види підприємств та їх об'єднань.

Організаційно-виробнича структура підприємств та вплив мікро- і макросередовища на їх діяльність. Реструктуризація підприємства. Поняття, завдання та форми реструктуризації підприємства. Види і показники ефективності реструктуризації підприємства. Банкрутство підприємства. Санація і фінансове оздоровлення підприємства. Оптимізація структури підприємства як радикальний захід системи виживання й виходу з економічної кризи та його стабільності.

Основні виробничі та економічні показники діяльності підприємств. Їх суть і економічне значення для фінансового стану підприємства.

Тема 2. Трудові ресурси

Поняття, класифікація і структура персоналу підприємства. Трудові ресурси і робоча сила. Кадри підприємства. Рух трудових ресурсів на підприємстві. Показники працевлаштування і використання трудових ресурсів у ринкових умовах господарювання. Шляхи поліпшення використання трудових ресурсів. Вплив працевлаштування та якісного складу працівників на ефективність виробництва. Вплив соціальної інфраструктури на забезпеченість використання трудових ресурсів. Визначення чисельності персоналу.

Управління персоналом підприємства. Удосконалення системи працевлаштування і захисту інтересів працівників. Підготовка і підвищення кваліфікації кадрів. Рівень використання трудових ресурсів.

Продуктивність праці. Методи і показники її визначення. Співвідношення темпів росту продуктивності і оплати праці. Фактори і резерви підвищення продуктивності праці.

Нормування праці. Завдання, принципи та методи нормування. Наукова організація праці та атестація робочих місць. Оплата праці, її форми і системи. Державна політика оплати праці. Тарифна система – основа організації заробітної плати. Доплати, надбавки до заробітної плати та преміювання персоналу. Визначення фонду заробітної плати підприємства. Вплив співвідношення темпів росту продуктивності та оплати праці на економічні результати діяльності підприємств. Вдосконалення форм та систем заробітної плати в підприємствах.

Ринок праці та особливості його функціонування. Демографічні проблеми ринку праці України.

Розділ 2. Виробничий потенціал підприємства та інновації

Тема 3. Капітал, виробничі фонди та нематеріальні ресурси

3.1. Земельні ресурси та їх використання

Земля – головний засіб виробництва у сільському господарстві. Особливості використання землі у сільськогосподарському виробництві. Земельні ресурси як основа економічного потенціалу.

Земельний фонд України і його структура. Основні шляхи підвищення економічної родючості ґрунту. Земельний кодекс України – основа регулювання земельних відносин. Право власності на землю та постійного користування земельною ділянкою.

Державний земельний кадастр і економічна оцінка землі. Експлікація та трансформація земельних угідь.

Реформування земельних відносин в ринкових умовах. Земельна частка (пай), та її визначення. Земельний сертифікат та державний акт, що засвідчує право на земельну частку. Земельний ринок. Застава земельних ділянок. Земельний податок як складова частина фіксованого сільськогосподарського податку. Земельна рента і рентні платежі. Ціна землі. Орендна плата за землю. Закон «Про оренду землі», що визначає загальні засади набуття, реалізації і припинення права на оренду земельної ділянки. Договір оренди землі.

Показники ефективності використання земельних угідь аграрних підприємств. Основні напрями раціонального використання землі та підвищення її ефективності.

Досвід господарств зони в ефективному використанні землі.

3.2. Основні засоби підприємств

Поняття, склад і структура основних засобів. Виробничі та невиробничі основні засоби. Діючі та недіючі основні засоби. Власні та орендовані основні засоби. Фактори, що впливають на виробничу структуру основних засобів. Грошова оцінка основних засобів. Досягнутий рівень забезпеченості підприємств основними засобами. Фізичне і моральне зношення основних засобів.

Показники стану і руху основних засобів. Показники забезпеченості та економічної ефективності використання основних засобів. Шляхи поліпшення використання основних

засобів, удосконалення їх структури, зниження матеріаломісткості. Ринок засобів виробництва. Перспективні напрями удосконалення матеріально-технічної бази.

3.3. Оборотні засоби підприємств

Економічна суть оборотних засобів і фондів обігу та характеристика їх складових. Джерела формування оборотних засобів.

Структура оборотного капіталу, тенденції її зміни і оцінка причин, що зумовили зниження забезпеченості підприємств цим ресурсом.

Методика визначення забезпеченості підприємств оборотним капіталом та його кругообіг.

Методика визначення ефективності використання оборотного капіталу. Необхідність нормування оборотних засобів, його сутність. Мінімізація сукупних витрат на виробничі запаси, незавершене виробництво тощо.

3.4. Нематеріальні ресурси

Нематеріальні ресурси як складова частина потенціалу підприємства, що не має матеріальної основи та здатна приносити йому економічну користь протягом тривалого часу. Інтелектуальна власність. Об'єкти інтелектуальної власності: винахід, корисна модель, промисловий зразок, товарний знак, фірмове найменування. Об'єкти, що охороняються авторським правом як твори в галузі науки, літератури, мистецтва.

Визнання і оцінка нематеріальних активів. Способи і джерела придбання нематеріальних активів. Амортизація нематеріальних активів. Патент як документ, що підтверджує право власності на нематеріальний актив. Ліцензія, види ліцензій: добровільна, примусова, звичайна, виключна, повна, патентна, безпатентна. Ліцензійна угода. Виплати за комерційне використання нематеріального активу. Правовий захист та ефективність використання нематеріальних активів.

Тема 4. Інноваційно-інвестиційна діяльність підприємства

4.1. Інвестиції підприємств

Економічна сутність інвестицій та інвестиційної діяльності. Закон України «Про інвестиційну діяльність», що визначає загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України.

Основні напрями інвестицій. Суб'єкти інвестиційної діяльності.

Класифікація інвестицій. Джерела інвестицій: власні, позичкові, залучені і бюджетні. Особливості зовнішніх джерел. Характеристика інструментів фондового ринку. Призначення довгострокових фінансових та капітальних інвестицій. Планування інвестицій. Капіталовкладення підприємств, їх напрями та структура.

Оцінювання економічної ефективності інвестицій. Шляхи підвищення ефективності інвестицій.

4.2. Інноваційна діяльність підприємств

Інновація та її ознаки. Інноваційний продукт. Інноваційна діяльність – закономірний шлях розвитку виробництва. Основні передумови здійснення інноваційної діяльності. Фактори, що зумовлюють інноваційну діяльність підприємства. Критерії і показники рівня та економічної ефективності впровадження інновацій. Елементи процесу інновацій: відкриття, винахід, раціоналізаторська пропозиція. Інноваційний потенціал підприємства.

Інноваційний процес як сукупність безперервно виникаючих якісно нових змін; їх результати – новини, а впровадження в практику – нововведення.

Закон України Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні». Локальні (поодинокі) та глобальні (великомасштабні) інноваційні процеси. Реінжиніринг (перебудова, перепроєктування) діяльності підприємства.

Складові інноваційного портфеля. Схема формування інноваційного бізнес-проекту і його бізнес-плану у вигляді карти. Циклічний характер інноваційного процесу і його підпорядкування законам відтворення. Просте і розширене відтворення інноваційного процесу. Основні напрями інноваційної діяльності підприємства. Особливості, що притаманні інноваційним процесам. Інноваційний потенціал підприємства.

Розділ 3. Планування та організація виробництва на підприємстві

Тема 5. Система планування на підприємстві

Прогнозування як наукове обґрунтування і вирішення альтернативних шляхів перспективної діяльності підприємства. Суть нормативного і пошукового прогнозування, застосування довгострокових та короткострокових прогнозів у діяльності підприємства.

Принципи, методи планування та система планів підприємства. Суть та основні етапи стратегічного планування на підприємстві.

Зміст і методика бізнес-планування в ринкових умовах господарювання.

Суть і системи тактичного і оперативного планування діяльності виробничих підрозділів і підприємства. Поняття і необхідність державного регулювання і підтримки виробництва. Системи економічно-фінансових, юридично-правових, організаційних і соціальних заходів державного регулювання і підтримки національного виробника за умов перехідної економіки.

Тема 6. Організація виробництва та його обслуговування

Розміщення і спеціалізація виробництва. Поєднання і взаємообумовленість розміщення і спеціалізації. Економічна ефективність розміщення виробництва та її показники.

Форми спеціалізації: зональна, господарська, внутрішньогосподарська. Коефіцієнт спеціалізації і методика його обрахунку.

Рівень спеціалізації та її економічний ефект. Типи спеціалізованих господарств. Зміна форми спеціалізації і структури виробництва в різних формах господарювання із зміною кон'юнктури ринку.

Система показників, що характеризують економічну ефективність розміщення і спеціалізації виробництва. Галузі і галузева структура підприємств. Основні, додаткові, підсобні галузі, їх характеристика. Визначення економічної ефективності галузевої структури підприємства через економічну ефективність його товарних галузей.

Показники оцінки галузевої структури.

Поняття концентрації виробництва і показників, що її характеризують. Рівні концентрації виробництва. Показники і умови оптимальних розмірів господарств. Рациональне поєднання великих і дрібних господарств в умовах багатоукладної економіки.

Поняття про кооперування та інтеграцію, їх економічне і соціальне значення.

Умови і закономірності розвитку міжгосподарської інтеграції. Напрями інтеграції та їх спрямованість: вертикальна, горизонтальна.

Тема 7. Продукція: сутність, різновиди і конкурентоспроможність

Валова продукція та її складові частини. Товарність продукції, її показники і шляхи підвищення товарності.

Поняття якості продукції та її категорії. Загально-зростаючі потреби на продукцію високої якості. Характеристика біологічних показників якості: показників технологічності, транспортабельності, надійності, екологічності, безпеки, естетичності.

Патентно-правова захищеність продукції. Методи оцінювання якості продукції – органолептичний, лабораторний (вимірювальний), соціологічний, економіко-статистичний.

Вплив якості продукції на кінцеві результати виробництва підприємств. Методика визначення витрат (додаткового ефекту) від зниження (підвищення) якості продукції. Екологічні аспекти регулювання якості продукції.

Логістика в управлінні якістю продукції. Витрати на поліпшення якості продукції і напрями забезпечення її конкурентоспроможності за якістю. Економічні показники поліпшення якості. Фактори формування і забезпечення якості продукції. Міжнародний досвід управління якістю.

Стандартизація і сертифікація управління якістю продукції. Державна система стандартизації. Види стандартів та їх характеристика. Сертифікація продукції. Обов'язкова і добровільна сертифікація. Державні органи, що проводять стандартизацію та сертифікацію. Міжнародна стандартизація і сертифікація. Конкурентоспроможність продукції підприємства та її оцінювання. Показники конкурентоспроможності продукції.

Розділ 4. Витрати, результати та ефективність виробництва

Тема 8. Витрати підприємства

Собівартість продукції як грошовий вираз поточних витрат підприємства на виробництво і реалізацію одиниці продукції (робіт, послуг). Розрахунок собівартості відношенням витрат підприємства до обсягу виробленої продукції. Трудомістка (переважають витрати на оплату праці) і матеріаломістка (переважають матеріальні витрати) продукція. Індивідуальна та галузева собівартість. Види собівартості залежно від характеру витрат, що включені до неї. Рівень і структура собівартості основних видів продукції. Визначення і оцінка динаміки і структури собівартості окремих видів сільськогосподарської продукції підприємств зони. Обчислення (калькуляція) собівартості основних видів продукції рослинництва, тваринництва, робіт і послуг обслуговуючих і промислових виробництв.

Відмінності у співвідношенні статей витрат у різних галузях господарства. Причини зростання собівартості. Грошова оцінка витрат. Класифікація витрат за економічними елементами та калькуляційними статтями собівартості продукції, методи розподілу витрат на різні види продукції. Види собівартості продукції, робіт і послуг. Порядок розподілу витрат на певні види продукції. Поняття виробничого бюджету і обґрунтування шляхів зниження собівартості продукції. Резерви і шляхи зниження собівартості продукції підприємств.

Тема 9. Результативність діяльності підприємства

Економічний стан як результат взаємодії всіх елементів системи виробничих відносин. Показники, що характеризують економічний стан. Економічна стійкість підприємства.

Поняття ефекту і ефективності виробництва. Види ефективності (виробнича, соціальна, екологічна). Критерії та система показників економічної ефективності виробництва. Вимірювання ефективності діяльності підприємства. Прибуток підприємства, його порядок формування і види. Фінансова стійкість і платоспроможність підприємства. Оцінка фінансового стану підприємства. Ступінь рентабельності виробництва. Показники і методика визначення рівня рентабельності і норми прибутку. Сучасний рівень рентабельності підприємств. Оптимальні нормативи рентабельності, що забезпечують самофінансування. Основні шляхи підвищення рентабельності продукції: підвищення режиму економії, якості, стандартизації і сертифікації продукції.

Безбитковість виробництва. Резерви і шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства. Удосконалення оцінки економічної ефективності виробництва (приріст продукції на одиницю матеріальних і фінансових витрат, окупність капіталовкладень та ін.).

Тема 10. Антикризова діяльність підприємств

Загальні поняття про кризу і кризові явища. Суть і причини виникнення криз. Види економічних криз. Симптоми і розпізнавання криз. Етапи і методи діагностики кризи.

Організаційно-економічні передумови антикризового управління. Розвиток організації і необхідність антикризового управління. Мета і завдання антикризового управління. Фактори і принципи антикризового управління. Процеси антикризового управління. Життєвий цикл організації, його зміст, циклічність розвитку організацій. Поняття стійкості підприємства. Санація підприємства. Основні положення і механізми санації підприємства. Економічна безпека підприємства. Оцінка і забезпечення економічної безпеки підприємства.

8. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
л		с	п	с.р.
Розділ 1. Підприємство та його виробничий потенціал				
Тема 1. Підприємство в сучасній системі господарювання	10	4	2	4

Тема 2. Трудові ресурси	10	2		2	6
Тема 3. Капітал, виробничі фонди та нематеріальні ресурси	25	8		8	9
3.1. Земельні ресурси та їх використання	6	2		2	2
3.2. Основні засоби підприємств	8	2		2	4
3.3. Оборотні засоби підприємств	6	2		2	2
3.4. Нематеріальні ресурси	5	2	2		1
Разом за розділом 1	45	14	4	8	19
Розділ 2. Планування, організація виробництва та інновації на підприємстві					
Тема 4. Інноваційно-інвестиційна діяльність підприємства	11	4		4	3
4.1. Інвестиції підприємств	6	2		2	2
4.2. Інноваційна діяльність підприємств	5	2	2		1
Тема 5. Система планування на підприємстві	10	2	2		6
Тема 6. Організація виробництва та його обслуговування	12	2		2	8
Тема 7. Продукція: сутність, різновиди і конкурентоспроможність	12	2		2	8
Разом за розділом 2	45	10	4	6	25
Розділ 3. Витрати, результати та ефективність виробництва					
Тема 8. Витрати підприємства	10	4		4	2
Тема 9. Результативність діяльності підприємства	10	4		4	2
Тема 10. Антикризова діяльність підприємств	8	2	2		4
Разом за розділом 3	28	10	2	8	8
Підсумкова контрольна робота	2			2	
Усього годин	120	34	10	24	52

9. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми і зміст семінарського заняття	Кількість годин
1.	Тема 1. Підприємство в сучасній системі господарювання 1. Предмет, завдання науки та методи її вивчення. 2. Поняття підприємства, його роль і умови ефективної роботи в ринковій економіці. 3. Економічні засади функціонування підприємств різних форм власності. 4. Мікро та макросередовище функціонування підприємств. 5. Банкрутство підприємств та їх санація.	2
2.	Тема 3. Капітал, виробничі фонди та нематеріальні ресурси 3.4. Нематеріальні ресурси 1. Поняття нематеріальних ресурсів, особливості їх використання. 2. Амортизація нематеріальних ресурсів. 3. Економічна ефективність використання нематеріальних ресурсів.	2
3.	Тема 4. Інноваційно-інвестиційна діяльність підприємства 4.2. Інноваційна діяльність підприємства 1. Економічна сутність та класифікація інновацій.	2

	2. Основні поняття інноваційної діяльності. 3. Суб'єкти інноваційної діяльності. 4. Розробка стратегічних напрямків інвестиційної діяльності.	
4.	Тема 5. Система планування на підприємстві 1. Принципи, методи планування та система планів підприємства. 2. Суть та основні етапи стратегічного планування на підприємстві. 3. Зміст і методика бізнес-планування в ринкових умовах господарювання. 4. Суть і системи тактичного і оперативного планування діяльності підприємств.	2
5.	Тема 10. Антикризова діяльність підприємства 1. Антикризова програма підприємства: призначення, цілі та завдання розробки. 2. Цільові параметри антикризової програми підприємства. 3. Характеристика антикризового інструментарію підприємства. 4. Розробка антикризової програми підприємства.	2
	Разом	10

10. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми і зміст практичного заняття	Кількість годин
1.	Тема 2. Трудові ресурси 1. Розрахунок показників працезабезпечення та використання трудових ресурсів, продуктивності праці. 2. Визначення фонду оплати праці по категоріях працівників.	2
2.	Тема 3. Капітал, виробничі фонди та нематеріальні ресурси 3.1. Земельні ресурси та їх використання 1. Розрахунок показників використання земельних ресурсів. 2. Визначення розміру земельного паю і орендної плати за землю.	2
3.	3.2. Основні фонди підприємств 1. Визначення показників стану і руху основних засобів підприємства. 2. Визначення показників забезпеченості підприємства основними фондами та ефективності їх використання.	2
4.	3.4. Оборотні засоби підприємств 1. Визначення структури оборотних засобів та показників ефективності їх використання. 2. Аналіз співвідношення основних та оборотних засобів на підприємстві.	2
5.	Тема 4. Інноваційно-інвестиційна діяльність підприємства 4.1. Інвестиції підприємств 1. Визначення показників економічної ефективності інвестицій. 2. Визначення терміну окупності інвестицій.	2
6.	Тема 6. Організація виробництва та його обслуговування 1. Аналіз структури товарної продукції 2. Розрахунок коефіцієнта спеціалізації господарства.	2
7.	Тема 7. Продукція: сутність, різновиди і конкурентоспроможність 1. Розрахунок показників конкурентоспроможності продукції.	2
8.	Тема 8. Витрати підприємства 1. Визначення і оцінка динаміки і структури собівартості окремих видів продукції конкретних підприємств зони. 2. Обчислення (калькуляція) собівартості основних видів продукції	4

	рослинництва, тваринництва, робіт і послуг обслуговуючих і промислових виробництв. 3. Розрахунок відпускної ціни сільськогосподарської продукції.	
9.	Тема 9. Результативність діяльності підприємства 1. Розрахунок вартості валової продукції, валового і чистого доходу продукції, валового і чистого доходу по видах продукції. 2. Визначення прибутку та рівня рентабельності по галузях та господарства в цілому. 3. Розрахунок рівня товарності продукції.	4
	Підсумкова контрольна робота	2
	Разом	24

11. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми і зміст лабораторного заняття	Кількість годин
1	Не передбачено навчальним планом	

12. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми і зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Тема 1. Підприємство в сучасній системі господарювання 1. Елементи мікросередовища підприємств. 2. Складові макросередовища підприємств. 3. Фінансове оздоровлення підприємств. 4. Банкрутство підприємств та їх ліквідація.	4
2.	Тема 2. Трудові ресурси 1. Витрати на оплату праці, форми і методи оплати праці. 2. Джерела набору персоналу 3. Ефективність використання персоналу. 4. Поняття та особливості ринку праці.	6
3.	Тема 3. Капітал, виробничі фонди та нематеріальні ресурси 1. Поняття ринку землі. 2. Показники ефективності використання земельних угідь 3. Лізинг як форма відтворення основних засобів. 4. Шляхи поліпшення використання основних засобів, удосконалення їх структури. 5. Оптимальне співвідношення обсягу основних та оборотних фондів.	9
4.	Тема 4. Інноваційно-інвестиційна діяльність підприємства 1. Суб'єкти інвестиційної діяльності. 2. Інвестиційний клімат країни. 3. Науково-технічний та організаційний прогрес. 4. Економічна ефективність технічних та організаційних нововведень.	3
5.	Тема 5. Система планування на підприємстві 1. Суть тактичного планування діяльності підприємств. 2. Оперативне планування на підприємстві	6
6.	Тема 6. Організація виробництва та його обслуговування 1. Економічна ефективність розміщення виробництва та її показники. 2. Суть інтеграції, її організаційні форми. 3. Поняття концентрації виробництва і показників, що її характеризують.	8

	4. Показники і умови оптимальних розмірів господарств.	
7.	Тема 7. Продукція: сутність, різновиди і конкурентоспроможність 1. Суть та економічне значення стандартизації. 2. Сертифікація продукції. 3. Державні органи, що проводять стандартизацію та сертифікацію. 4. Конкурентоспроможність продукції підприємства та її оцінювання.	8
8.	Тема 8. Витрати підприємства 1. Резерви зниження собівартості продукції	2
9.	Тема 9. Результативність діяльності підприємства 1. Оптимальний рівень рентабельності виробництва. 2. Основні шляхи підвищення рентабельності продукції: підвищення режиму економії, якості, стандартизації і сертифікації продукції.	2
10.	Тема 10. Антикризова діяльність підприємств 1. Характеристика антикризових інструментів підприємства. 2. Розробка антикризової програми підприємства.	4
	Разом	52

13. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом.

14. Інструменти, обладнання, програмне забезпечення

При викладанні дисципліни «Економіка підприємства» використовуються мультимедійні презентації в PowerPoint, відеоролики, мультимедійний проектор та екран. Навчально-методичне забезпечення з навчальної дисципліни, розміщене у навчально-інформаційному середовищі Moodle.

15. Заняття, що підлягають оцінюванню

Розділ 1				Розділ 2					Розділ 3				Підсумкова к.р.	I семестр
T1	T2	T3	Тематична 1	T4	T5	T6	T7	Тематична 2	T8	T9	T10	Тематична 3		
СЗ 1	ПЗ 1	СЗ2 ПЗ 2 - 4			СЗ 3 ПЗ 5	СЗ 4	ПЗ 6		ПЗ 7		ПЗ 8 - 9			
Максимальна оцінка - 12 балів Мінімальна оцінка – 1 бал														

16. Рекомендовані джерела інформації

ОСНОВНА

Законодавчі та нормативні документи

- Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
- Кодекс України з процедур банкрутства. Відомості Верховної Ради України: редакція від 17.10.2020 року. URL : www.rada.gov.ua.
- Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV зі змінами та доповненнями
UR: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
- Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. № 2756-VI зі змінами та доповненнями
URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
- Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003р. № 436-IV зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

6. Закон України «Про режим іноземного інвестування» Відомості Верховної Ради України: редакція від 13.02.2021 року. URL : www.rada.gov.ua
7. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР зі змінами та доповненнями URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>
8. Про оренду землі : Закон України від 06.10.1998 № 161-XIV із змінами та доповненнями URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/161-14>
9. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV із змінами і доповненнями URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/973-15>
10. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 № 2210-III із змінами та доповненнями URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>
11. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992 № 2343-XII із змінами та доповненнями URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>
12. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 08.09.2011 № 3715-VI із змінами і доповненнями URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>

Підручники (навчальні посібники)

13. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. / І.М.Бойчик. – К.: Кондор - Видавництво, 2016. – 378 с.
14. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: Навч. посіб. – 2-ге видання. – К.: Центр учбової літератури, 2020. – 448 с.
15. Грибик І. І. Економіка та управління підприємством: теорія і практика : навч. посіб. / І. І. Грибик. – К. : Ліра-К, 2014. – 428 с.
16. Гринчуцький В.І., Карапетян Е.Т., Погріщук Б.В. Економіка підприємства. Навч. посіб. 2-ге вид. перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 376 с.
17. Економіка підприємства : навчальний посібник / уклад. : Н. В. Романченко, Т. В. Кожемякіна, К. В. Пічик ; Нац. ун-т "Києво-Могилянська академія". - Київ : [НаУКМА], 2018. – 302 с.
18. Економіка підприємства / Л.Л. Лазебник, В.В. Гурочкіна, Л.В. Слюсарєва та ін. ; за заг. ред. Л.Л. Лазебник. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. – 426 с.
19. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.
20. Економіка підприємства: підручник : у 3 ч. Ч. 1 / А.А. Мазаракі, Г.В. Блакіта, Г.В. Ситник та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2022. – 432 с.
21. Економіка підприємства. С.І. Михайлов, Л.М. Степасюк, С.В. Городенко: навч. посібник/ Михайлов С.І., Степасюк Л.М., Городенко С.В.. – К.: «ЦП КОМПРИНТ», 2015. – 418 с.
22. Економіка підприємства [Текст] : підручник / за заг. ред. Л. Г. Ліпич. – Луцьк : Вежа-Друк, 2021. – 378 с.
23. Економіка підприємства : навч. посіб. / [Л. С. Шевченко, О. С. Марченко, О. А. Гриценко та ін.] ; за заг. ред. Л. С. Шевченко. – 3-тє вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2021.
24. Кулішов В. В. Економіка підприємства: теорія і практикум: навч. посіб. /В. В. Кулішов. – Львів : Магнолія 2006, 2014. – 208 с.
25. Петренко М.І., Драбовський А.Г., Петренко В.М. Економіка підприємства: навч. посібник. Вінниця: «Меркьюрі-Поділля», 2018. Т. 1. 432 с.
26. Петренко М.І., Драбовський А.Г., Петренко В.М. Економіка підприємства: навч. посібник. Вінниця: «Меркьюрі-Поділля», 2018. Т. 2. 404 с.
27. Юрченко Н.Б., Кравчук Р.С., Запухляк І.Б., Василик І.І. Економіка підприємства: навч. посібник. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2018. 377 с.

28. Яркіна Н.М. Я Економіка підприємства : Навч. посіб. / Н. М. Яркіна. – Вид. 2-ге перероб. і доп. – К. : Видавництво Ліра-К, 2017. – 600 с.

ДОПОМІЖНА

29. Васильців Т. Г. Економіка малого підприємства : навч. посіб. / Т. Г. Васильців, О. І. Ляш, Н. Г. Міценко ; за ред. д-ра екон. наук Т. Г. Васильціва. – К. : Знання, 2013. – 446 с.

30. Економіка і бізнес: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми: Університетська книга, 2021. 316 с.

31. Економіка підприємства : навчальний посібник для здобувачів вищої Е 45 освіти / Н. Ю. Рекова, Є. О. Підгора, В. В.Ровенська, В. С. Рижиков, О. В. Латишева, І. Ю. Єрфорт, Т. П. Гітіс, І. І. Смирнова, С. В. Касьянюк. – Краматорськ : ДДМА, 2021. – 236 с.

32. Камишнікова Е. В., Маматова Л. Ш. Економіка підприємства: курс лекцій з дисципліни «Економіка підприємства» для студентів спеціальностей 051 «Економіка підприємства», 075 «Маркетинг», 072 «Фінанси і кредит», 071 «Облік і аудит» усіх форм навчання, Маріуполь, 2017. 205 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України: URL: www.kmu.gov.ua.
2. Офіційний сайт Національного банку України: URL: www.bank.gov.ua.
3. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку: URL : www.me.gov.ua.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України: URL: www.ukrstat.gov.ua
5. Законодавство України: URL: www.zakon/rada.gov.ua.

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»
Для денної форми здобуття освіти**

Робочою програмою навчальної дисципліни передбачено вивчення 3-х розділів обсягом (кредитів ЄКТС):

- 1 розділ – 1,5 (45 год.);
- 2 розділ – 1,5 (45 год.);
- 3 розділ – 1,0 (30 год.).

Робочою програмою навчальної дисципліни передбачено застосування 3-х форм контролю знань студентів: поточного, тематичного, підсумкового.

1. Поточний контроль.

За кожним елементом розділу, передбаченого робочою програмою навчальної дисципліни, обов'язкова певна форма поточного оцінювання знань. Такими формами можуть бути:

- усне опитування;
- письмова контрольна робота (відповіді на питання лекційного курсу, розв'язання задач, виконання певних розрахунків тощо);
- тестування знань студентів з певного розділу (теми) або з певних окремих питань лекційного курсу;
- виступ на семінарських заняттях (з рефератом, в дискусії);
- перевірка розв'язання завдань (задачі, окремі розрахунки) тощо.

Критеріями оцінки є:

при усних відповідях:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та допоміжної літератури;
- аналітичні міркування, вміння роботи порівняння, висновки.

при виконанні письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи.

На практичному/семінарському занятті оцінюються:

- усні відповіді студентів;
- участь в обговоренні дискусійних питань;
- участь у ділових, рольових іграх та їх обговоренні;
- аналіз ситуаційних завдань та вміння доведення власної думки;
- підібрана інформація щодо прикладів з економічної практики;
- правильність розрахунків при визначенні певних показників, вирішенні ситуаційних завдань, задач;
- реферативні виступи, усні повідомлення тощо.

Оцінювання самостійної роботи студента.

Контроль самостійної роботи студентів здійснюється як під час аудиторних занять (на семінарах, практичних заняттях), так і у позааудиторний час.

Контроль самостійної роботи передбачає:

- визначення ступеня засвоєння матеріалу;
- визначення якості виконання завдань;
- своєчасне виконання і здача поточних завдань;

– оцінку знань, здобутих у результаті самостійної навчальної роботи.

2. Тематичний контроль.

Тематичний контроль є підсумком певного етапу вивчення навчальної дисципліни. Його мета – виявлення проміжних результатів засвоєння студентами змісту навчальної дисципліни.

Тематична оцінка визначається як середнє арифметичне набраних балів за поточну роботу при вивченні тем певного розділу.

3. Підсумковий контроль.

Вивчення трьох розділів навчальної дисципліни «Економіка підприємства» завершується виконанням підсумкової контрольної роботи. Її мета – виявлення кінцевого результату засвоєння студентами змісту навчальної дисципліни. Критерії оцінювання знань студентів за підсумкову контрольну роботу наводиться у пояснювальній записці до пакета тестових завдань.

Оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни «Економіка підприємства» як профільного предмета, вивчення якого передбачене освітньою програмою профільної середньої освіти для підготовки фахових молодших бакалаврів на основі базової загальної середньої освіти, здійснюється за 12-бальною шкалою (табл. 1), з подальшим переведенням семестрової оцінки в оцінку за національною шкалою «Відмінно», «Добре», «Задовільно», «Незадовільно» з визначенням рейтингу студента в балах за 100-бальною шкалою (табл. 2) та перенесенням підсумку у Відомість успішності з навчальної дисципліни.

Таблиця 1. Оцінювання навчальних знань студентів

Рівень досягнень	Бали	Критерії оцінювання знань студентів
I. Початковий	1 бал	Студент має уявлення з визначеної проблеми, за допомогою викладача може розпізнати окремі поняття навчальної дисципліни «Економіка підприємства», що стосуються навчального матеріалу у межах програми навчальної дисципліни.
	2 бали	Студент намагається відтворити окремі поняття, за допомогою викладача або з використанням підручника володіє елементарними знаннями за програмою; обирає правильний варіант відповіді з двох запропонованих (на рівні «так – ні»).
	3 бали	Студент відтворює окремі поняття; з допомогою викладача або з використанням підручника фрагментарно визначає їхні ознаки; відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді; з допомогою викладача фрагментарно виконує практичні завдання без належного оформлення.
II. Середній	4 бали	Студент з допомогою викладача або з використанням підручника відтворює незначну частину навчального матеріалу у межах програми навчальної дисципліни, дає визначення окремих економічних понять, у відповідях може допускати помилки; з допомогою викладача виконує практичні завдання з неповним їх оформленням.
	5 балів	Студент відтворює основний зміст навчального матеріалу у межах програми навчальної дисципліни, відповідаючи на запитання викладача; дає визначення окремих економічних понять; наводить приклади, що ґрунтуються на матеріалі підручника; у відповідях може допускати помилки; з допомогою викладача виконує практичні завдання, частково оформляє їх.
	6 балів	Студент самостійно, але неповно відтворює навчальний матеріал у межах програми навчальної дисципліни; частково

		дотримується логіки його викладу; відповідає на окремі запитання; у цілому правильно вживає фінансову термінологію; у відповідях допускає помилки; розв'язує прості типові задачі з допомогою викладача; з допомогою викладача виконує практичні завдання, оформляє їх без висновків.
III. Достатній	7 балів	Студент самостійно і послідовно відтворює більшу частину навчального матеріалу у межах програми навчальної дисципліни; у відповідях на запитання допускає неточності; розв'язує прості типові задачі звертаючись за консультацією до викладача; виконує практичні завдання, звертаючись за консультацією до викладача, оформляє їх, робить неповні висновки.
	8 балів	Студент самостійно і послідовно відтворює навчальний матеріал у межах програми навчальної дисципліни; відповідає на поставлені запитання, допускаючи у відповідях неточності; дає порівняльну характеристику явищ та процесів; виправляє допущені помилки; розв'язує типові задачі користуючись алгоритмом; виконує практичні завдання, звертаючись за консультацією до викладача, оформляє їх, робить неповні висновки.
	9 балів	Студент вільно відтворює навчальний матеріал у межах програми навчальної дисципліни та відповідає на поставлені запитання, передбачені навчальною програмою; з допомогою викладача узагальнює, систематизує та встановлює причинно-наслідкові зв'язки; самостійно розв'язує типові задачі; виконує практичні завдання, оформляє їх, робить нечітко сформульовані висновки.
IV. Високий	10 балів	Студент системно та вільно відтворює навчальний матеріал у межах програми навчальної дисципліни та обґрунтовано відповідає на запитання, передбачені навчальною програмою; узагальнює, систематизує, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; використовує знання у нестандартних ситуаціях; самостійно розв'язує типові задачі у межах програми; робить чітко сформульовані та обґрунтовані висновки.
	11 балів	Студент логічно, усвідомлено оперує навчальним матеріалом у межах програми навчальної дисципліни; обґрунтовано відповідає на запитання; самостійно аналізує і розкриває сутність і функції економіки; встановлює і обґрунтовує причинно-наслідкові зв'язки; аргументовано використовує знання у нестандартних ситуаціях; самостійно розв'язує задачі; ретельно виконує практичні завдання, оформляє їх, робить логічно побудовані та обґрунтовані висновки.
	12 балів	Студент виявляє системні, міцні та глибокі знання за програмою профільного предмета, може вести дискусію з конкретного питання; вільно розв'язує задачі різного рівня складності; вміє без помилок виконувати практичні завдання, передбачені програмою профільного предмета, робить логічно побудовані та аргументовані висновки, самостійно користується різними джерелами інформації; наводить практичні приклади у контексті тематичного теоретичного матеріалу.

Таблиця 2. Переведення оцінки за 12 бальною школою в оцінку за національною шкалою з визначенням рейтингу студента в балах

Оцінка за 12 бальною шкалою	Оцінка національна	Рейтинг студента, бали
12	Відмінно	100
11		96
10		93
9	Добре	89
8		84
7		79
6	Задовільно	73
5		69
4		64
3	Незадовільно	59
2		40
1		20